

DRAMANIN ÖĞRETMEN ADAYLARININ YARATICILIKLARINA ETKİSİ¹

EFFECT OF DRAMA EDUCATION ON PRE SERVICE TEACHERS' CREATIVITY

Dr. Öğretim Üyesi. Zeynep DERE

Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi
Anabilim Dalı, zeynep.dere@bozok.edu.tr, Yozgat/Türkiye

ÖZ

Yaraticılık bir kerelik bir durum değil, özendirme ve yönlendirmeyle yaşam tarzı durumuna gelebilen kesintisiz bir süreçtir. Bireylere iyi fırsatlar, uygun eğitim ortamları ve iyi planlanmış bir eğitim programı sunulduğunda bireyler yaparak-yaşayarak, deneyerek-yanılabarak yaratıcılıklarını geliştirebilirler. Bu fırsat drama eğitimi ile bireylere sunulabilir ve yaratıcılıkları geliştirilebilir. Bu nedenle drama ve yaratıcılık yakından ilişkilidir. Literatürde yaratıcılığın; esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme alt boyutları bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı, drama eğitim programının öğretmen adaylarının yaratıcılıklarına etkisinin incelenmesidir. Araştırmada zayıf deneysel desenlerden, tek grup ön test-son test desen kullanılmıştır. Örneklem olarak; 31 kadın, 15 erkek olmak üzere toplam 46 sınıf öğretmeni adayı ile çalışılmıştır. 12 haftalık drama eğitimine başlamadan önce ve program bittikten öğretmen adaylarına Torrance'nin Sözcüklerle Yaratıcı Düşünme Testi Sözel Kitapçık A ve Torrance'nin Resimlerle Yaratıcı Düşünme Testi Şekilsel Kitapçık A uygulanmıştır. Drama eğitim programı sonucunda; deney grubunda yer alan öğretmen adaylarının sözel ve şekilsel yaratıcılık ortalamalarında son test lehine pozitif yönde artış olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: yaratıcılık, drama, öğretmen adayı.

ABSTRACT

Creativity is a process that is not for a one time situation, but a long-life situation including encouragement and guidance. When individuals are provided with good opportunities, suitable education environment and a good planned curriculum, individuals can develop their creativity by performing and doing and trying and practice. These opportunities can be given to individuals and their creativity can be developed by performing drama. For this reason drama and creativity are closely related. Creativity has flexibility, fluency, originality and enrichment sub-dimensions in the literature. The purpose of this study is to investigate the effect of drama education on pre service elementary teachers' creativity. In the study, one group pre-test post-test design has been used among a weak experimental design. Forty six pre service elementary teachers including 31 female and 15 male participated the study. Torrance Verbal Creativity Thinking Test Form A and Torrance Figural Creativity Thinking Test Form A were used as a pre-test and over 12 weeks these tests were used as a post-test to the participants. At the end of the drama education program, experimental group of pre service elementary teachers' verbal and figural creativity thinking mean scores increased in the favor of post test scores.

Keywords: creativity, drama, pre-service elementary teachers.

1. GİRİŞ

Drama, yaşamdan seçilen, gözlemlere dayanan yapılandırılmış ve ya yapılandırılmamış durumlardan oluşan bir sanat dalıdır (McCaslin, 2005). Ntelioglou (2006)' ya göre drama bir takım çalışması, Holden (1981)'e göre ise katılımcıların kendisini veya başkalarını hayali olarak canlandığı etkinliklerdir. Bu nedenle drama ve yakından ilişkilidir (Adıgüzel, 2006; Annarella, 1992 Öztürk, 2001; San, 1998; Toivanen, Halkilahti ve Ruismaki; Toivanen, 2013; Komulainen ve Ruismaki, 2011).

¹ Bu araştırma Ankara'da 11-14 Nisan 2018 tarihleri arasında düzenlenen 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur. (This study has been presented as an oral representation paper 17th International Classroom Teaching Education Symposium in Ankara, 11-14 April, 2018.)

Yaratıcılık duyuları, duyguları ve düşünceleri içermektedir ve her yerde ortaya çıkmaktadır. Drama uygulamaları spontaniteye dayandığı için yaratıcılık kaçınılmazdır. Katılımcılar yaşantılarındaki deneyimleri ve hayal gücünü kullanarak drama sürecinde yeni keşiflere doğru yola çıkmaktadır. Drama amaçları ve yararlarından biri de bireylerde yaratıcılığı geliştirmesidir (Toivanen, Komulainen, Ruismaki, 2011).

McNaughton (2004)'e göre drama yöntemi ile öğrencilerin yaratıcılıkları geliştirilebilir ve aynı zamanda gündelik yaşamlarındaki problemlerine de esnek davranmalarını sağlayabilir. San'a (2006) göre ise, yaratıcı drama çalışmaları öğretmen adaylarının sahip olması gereken üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine destek olabilir.

Torrance (1969) yaratıcılığı problemlere olası çözümler bulma, hipotez kurma, test etme, bunları değerlendirme olarak tanımlamaktadır. Bireyler, çevresindeki bireylerin ifadelerini, jestlerini ve seslerini fark ettiğinde önce gözlemci, ardından da araştırmacı olurlar. Yaratıcılıklarını kullanarak kendi denemelerini yapmaya hazırlanırlar (Moller, 2015).

Yeni şeyler keşfetme, bir konuda tartışma yapma, sonuçları tekrar denemeye çalışma, bu sonuçların avantaj ve dezavantajlarını ayrıntılı şekilde analiz etmek yaratıcılığı geliştirmektedir. Birey tüm bu durumlar içerisinde belli aşamaları geçerek yaratıcılığı kullanmakta ve ürününü oluşturmaktadır (Rosnick, 2009). Yaratıcılık ürün veya süreç açısından düşünülebilir. Süreç olarak yaratıcılık, yeni görüşlerde, farklı bakış açılarında, orijinal bir fikirde ya da fikirler arasındaki yeni bir ilişki ile açıklanabilmektedir. Yenilikçilik ve uyarılama, yaratıcılığa sahip bireylerin çalışma yöntemi olarak kabul edilmektedir. Ürün olarak yaratıcılık ise şiir, hikaye, müzik, dans...gibi sanat eserleri, bilimsel buluşlar, tasarımlar olarak düşünülebilir (Nic Craith, 2009).

Literatürde yaratıcılığın dört alt boyutundan bahsedilmektedir.

Esneklik: Bireyin ortaya çıkan ani değişiklikleri görebilmesi ve geleneksel problem çözme metotlarını bırakmasıdır (Edwards, 2006).

Akıcılık: Cevaplardaki farklı fikirlerin toplam mevcududur. Yeni fikirlerin ve ürünlerin art arda üretimiyle eş değerdir (Gerrig ve Zimbardo, 2005).

Orijinallik: Yeniliktir, sıra dışılıktır. Elde edilen ürün geçmişte yapılanlardan farklı ve özgün olmasıdır (Kaufmann, 1993).

Zenginleştirme: Tamamlanmamış bir düşünceyi, herhangi bir düşünceyi tamamlayarak geliştirme ve ayrıntılar eklemektir (Almeida, Prieto, Fernando, Oliveiraa ve Ferrandiz, 2008).

Öğretmen adaylarının mesleki yeterliliklerini arttırmada en önemli yollardan biri eğitim kurumlarında gerçekleştirilen uygulamalardır. Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde okullarda uygulama etkinlikleri, öğretmen adaylarının lisans öğreniminde öğrendiği bilgi ve becerilerin bizzat okul ve sınıf ortamında uygulamaya konulması ve denenmesi açısından oldukça önemlidir (Yök, 2007). Yaratıcılık bir kerelik bir durum değil, özendirme ve yönlendirmeye yaşam tarzı durumuna gelebilen kesintisiz bir süreçtir. Bireylere iyi fırsatlar, uygun eğitim ortamları ve iyi planlanmış bir eğitim programı sunulduğunda bireyler yaparak-yaşayarak, deneyerek-yanılarak yaratıcılıklarını geliştirebilirler. Bu fırsat drama eğitimi ile bireylere sunulabilir ve yaratıcılıkları geliştirilebilir. Öğretmen adaylarına hem eleştirel düşünme hem de yaratıcı düşünme becerilerini desteklemek için uygun ortamlar sunulması gerekmektedir. Adaylar derslerinde uyguladıkları drama örnekleri sayesinde, meslek hayatlarında uygun etkinlikler planlayarak çocukların eğitimlerinde olumlu yaşantılar sunabilirler. Bu nedenlerle bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenleri adaylarına verilen drama dersinin öğretmen adaylarının yaratıcılıklarına etkisinin incelenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Drama öğretmen adaylarının sözel yaratıcılıklarını esneklik, akıcılık ve orijinallik alt boyutlarında etkilemekte midir?
2. Drama öğretmen adaylarının şekilsel yaratıcılıklarını esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme alt boyutlarında etkilemekte midir?

2. YÖNTEM

Bu kısımda drama eğitim programı, araştırmanın modeli, verilerin toplanması, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında bilgiler verilmektedir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada zayıf deneysel desenlerden, tek grup ön test-son test desen kullanılmıştır. Bu desende deneysel işlemin etkisi tek grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denekler ve aynı ölçme aracı kullanılarak elde edilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Tabloda 1’de araştırmanın desenine yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Deseni

Grup	Ön test	İşlem	Son test
G	O1 Torrance'nin Yaratıcı Düşünme Testi (Sözel A, Şekilsel A)	X 12 hafta drama dersi (Müdahale)	O2 Torrance'nin Yaratıcı Düşünme Testi (Sözel A, Şekilsel A)

2.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim-öğretim yılının güz döneminde İç Anadolu Bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinin, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim dalı 3. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçilmesinde, uygun durum çalışma grubu kullanılmıştır. Uygun durum çalışma grubu, üzerinde kolayca araştırma yapılacak kişi ve grupların seçilmesidir. Araştırmacı, verileri kolayca toplayacağı birey ve grupları tercih edebilir (Sönmez ve Alacapınar, 2016). Araştırmada zayıf deneysel yöntem kullanılmıştır. Örneklem olarak, 31 kadın, 15 erkek olmak üzere toplam 46 sınıf öğretmeni adayı ile çalışılmıştır. Drama dersine başlamadan önce öğretmen adaylarına Torrance'nin Sözcüklerle Yaratıcı Düşünme Testi Sözel Kitapçık A ve Torrance'nin Resimlerle Yaratıcı Düşünme Testi Şekilsel Kitapçık A uygulanmıştır. Tablo 2’de çalışma grubunun sosyo-demografik bulguları verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Sosyo-Demografik Özellikleri

Sosyo-Demografik Özellikler	n	%	
Cinsiyet	Kadın	31	67.4
	Erkek	15	32.6
	Toplam	46	100
Yaş	18-20 yaş arası	36	78.3
	21-23 yaş arası	6	13.0
	24 yaş ve üstü	4	8.7
	Toplam	46	100
Yaşadığı Yer	Şehir	15	32.6
	İlçe	14	30.4
	Köy	11	23.9
	Büyükşehir	6	13.1
	Toplam	46	100
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul mezunu	20	43.5
	Ortaokul mezunu	9	19.6
	Lise mezunu	6	13.0
	Üniversite mezunu	11	23.9
	Toplam	46	100
Anne Öğrenim Durumu	Okur-yazar değil	3	6.5
	İlkokul mezunu	21	45.7
	Ortaokul mezunu	14	30.4
	Lise mezunu	6	13.0
	Üniversite mezunu	2	4.4
	Toplam	46	100

Tablo 1’e göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %67.4’ü kadın, %32.6’sı ise erkektir. Çalışma grubunda yer alan adayların %78.3’ü 18-20, % 13.0’ü 21-23 yaş arasında, %8.7’si ise 24 yaş üstündedir. Eğitim almadan önce adayların %32.6’sı şehirde, %30.5’i ilçede, 23.9’u köyde, %13.0’ü ise büyükşehirde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının babalarının %43.5’i ilkokul, %23.9’u üniversite, %19.6’sı ortaokul, %13.0’ü ise lise mezunudur. Anne öğrenim durumuna bakıldığında ise, annelerin %45.7’si ilkokul, %30.4’ü ortaokul, %13.0’ü lise, %6.5’i okur-yazar değil, %4.4’ünün de üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

2.3. Drama Eğitim Programı

Drama dersi içeriğinde; drama ile ilgili temel kavramlar, eğitimde dramanın tarihçesi, çocuğun gelişimine etkileri, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, liderin rolü, dramatik etkinliklerin planlanması-uygulanması-değerlendirmesi konuları ele alınmıştır. Ardından, taklidi oyun, hareket çalışmaları, pandomim, rol oynama, doğaçlama, dramatisasyon, hikaye tamamlama, hikayelerden oyun oluşturma, yaratıcı dans, eş zamanlı doğaçlama, rol değiştirme, rol koridoru, anlatı, donuk imge, bilinç koridoru, geriye dönüş, toplantı düzenleme, öğretmenin rolde olması, düşünce izleme, rol içinde yazma gibi dramada kullanılan teknikler konuşulmuştur. Öğretmen adaylarından, drama tekniklerini kullanarak yaratıcı etkinlikler planlamaları ve uygulamaları istenmiştir. Oluşturulan drama eğitim programı alan uzmanına gönderilmiş ve gerekli gördüğü düzeltilmeler yapılarak uygulanmıştır. Aşağıda, drama eğitim programı içeriğinde bir gün boyunca yapılan etkinliklere örnek verilmiştir.

1. Isınma çalışmaları

- ✓ **Gazete Kapmaca:** Öğretmen adayları 3'erli gruplara ayrılır. Lider her bir grubun önüne gir gazete parçası koyar. Gruplar müzik eşliğinde gazete çevresinde dans ederler. Müzik durunca hızla gazetenin üzerine atarlar. Gazetenin dışında kalanlar oyundan çıkarlar.
- ✓ **Top bende değil:** Öğretmen adayları çember olur. Lider müziği açar. Bir top vardır, gruptakiler birbirine topu atar. Atarken "top bende değil" diye bağırır. Lider müziği durdurunca elinde top kalan oyundan çıkar.
- ✓ **Fırçalar:** Lider gruba "siz ünlü bir ressamın fırçalarısınız. Müziği açtığımda istediğiniz resmi çizeceksiniz. Müzik kapandığında yaptığımız resimler sergilenecek ve dünyaca ünlü ressamlar gelip sergiyi gezecekler" der ve bu şekilde ısınma etkinliği bitirilir.

2. Canlandırma çalışması: Öğretmen adayları gruplara ayrılır. Grupların eş zamanlı doğaçlama, rol değiştirme, rol koridoru, anlatı, donuk imge, bilinç koridoru tekniklerini kullanarak yaratıcı etkinlikler planlama ve uygulamalar yapmaları için liderlik yapılır.

3. Değerlendirme çalışması: Gruba çalışmalar sırasında ve sonrasında neler hissettikleri? Başka neler yapmak istedikleri? Bu etkinliklerin daha yaratıcı olması için neler yapılabilir? Soruları sorulur. Tüm grup üyelerine teşekkür edilir ve gün bitirilir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmacı tarafından çalışma grubu üyelerinden, eğitim programının etkisini ölçmek amacıyla, drama dersi öncesinde ve 12 hafta sonrasında, aynı ölçme aracıyla iki kez veri toplanmıştır.

2.5. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bilgi formu ve Torrance (1966) tarafından geliştirilen Torrance Yaratıcı Düşünce Testlerinden Sözel A, Şekilsel A kitapçığı kullanılmıştır.

Bilgi Formu: Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş bilgileri, anne-baba eğitim durumları ve okula gelmeden önce yaşadıkları yer ile ilgili olmak üzere formda toplamda beş soru bulunmaktadır.

Yaratıcı Düşünce Testleri: Yaratıcı Düşünce Testleri Sözel Form A, Sözel Form B, Şekilsel Form A ve Şekilsel Form B olmak üzere dört formdan oluşmaktadır. Yaratıcı düşünce performansını ölçen testler, E. Paul Torrance tarafından geliştirilmiştir. 1966 yılında yayınlanan ölçme aracında; şekil formu; resim yapma, resim tanımlama, paralel çizgiler olarak üç etkinlikten oluşur. Sözel kısmı ise; soru sorma, nedenleri tahmin etme, sonuçları tahmin etme, ürün geliştirme, alışılmadık kullanımlar, alışılmadık sorular, farz edin ki olmak üzere yedi alt testten oluşmaktadır. Sözel A ve B Formu, Şekilsel A ve B Formu birbiri ile benzerdir. Yaratıcılıkla ilgili yapılan çalışmalarda 1966 yılından itibaren kullanımı geniş olan bir ölçme aracıdır. Ülkemizde testin anaokulu, ilköğretim, lise ve yetişkin için olan hem şekilsel hem de sözel A ve B formları Aslan (1999) tarafından, geçerlik-güvenirlik ve dilsel eşdeğerlik çalışmaları yapılarak uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe adaptasyon çalışmalarında anaokulu, ilköğretim, lise ve yetişkin gruplarının tümüne uygulama yapılmıştır. Dilsel eşdeğerlik, güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarında yeterli sonuçlara ulaşılmıştır. Ölçme aracının geçerlik ve güvenilirlik kapsamında; üç ayrı uzman tarafından testler Türkçeye çevrilmiş ve bu üç form karşılaştırılarak tek bir form elde edilmiştir. Geliştirilen Türkçe ve İngilizce formlar her iki dili de bilen 30 kişiliye uygulanmıştır. Testin Sözel bölümü için 0.64-0.86 arasında ve 0.01 düzeyinde anlamlı sonuçlar bulunurken, şekilsel kısım için ise 0.50 ile 0.96 arasında 0.01 ve 0.05 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca puan türlerinin tümü için İngilizce ve Türkçe form ortalamaları arası farklılık uygun

yöntemlerle analiz edilmiştir. Bu şekilde Torrance Yaratıcılık testlerinin Türkçe yönergeleri ile kullanılabilir hale gelmiştir (Aslan ve Puccio, 2006).

2.6.Verilerin Analizi

Çalışma grubundan toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle, verilerin normal dağılım gösterip gösterilmediğine bakılmıştır. Normallik testi sonuçlarından Shapiro-Wilk analizine bakılarak verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. Bu nedenle parametrik testlerden tek denekli desenler için kullanılması uygun olan “paired sample t-testi” kullanılmış, anlamlılık derecesi 0.05 olarak belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmacı tarafından drama dersi kapsamında verilen drama eğitim programının, sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcılıklarına etkisini belirlemek amacıyla ön test ve son test sonuçlarından elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Araştırmanın ilk alt problemi olan, drama öğretmen adaylarının sözel yaratıcılıklarını esneklik, akıcılık ve orijinallik alt boyutlarında etkilemekte midir? sorusuna yanıt bulmak amacıyla Tablo 3’de çalışma grubunda yer alan sınıf öğretmeni adaylarının Torrance Yaratıcılık Testi’nin Sözel Yaratıcılık A formundan elde ettikleri ön test ve son test ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Sözel Yaratıcılık Testinin Alt Boyutlarından Aldıkları Ön Test-Son Test Ortalamalarının Paired Samples T- Testi Sonuçları

Sözel Yaratıcılığın Alt Boyutları	Ölçüm	N	$\bar{X}$	SD	df	t	p
Esneklik	Ön Test	46	25.23	9.48	45	-3.23	0.02*
	Son Test	46	26.41	8.42			
Akıcılık	Ön Test	46	31.60	10.33	45	-6.08	0.00*
	Son Test	46	32.54	9.83			
Orijinallik	Ön Test	46	18.15	10.37	45	-3.58	0.01*
	Son Test	46	20.26	8.71			

*p<0.05

Çalışma grubuna drama eğitim programına başlamadan önce ve 12 haftalık eğitimin sonrasında uygulanan Torrance Yaratıcılık Testi’nin Sözel Yaratıcılık A formundan elde ettikleri ortalama puanların karşılaştırılması amacıyla Paired Samples t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının sözel yaratıcılığın Esneklik alt boyutunda ortalamalarının 25.23 olduğu ve son teste 26.41’e (t= -3.23, p<0.05), Akıcılık alt boyutunda ön test ortalamalarının 31.60 iken son teste 32.54’e (t= -6.08, p<0.05), Orijinallik alt boyutundaki ortalamalarının ise ön teste 18.15’den 20.26’ya yükseldiği (t= -3.58, p<0.05) görülmektedir. Sözel yaratıcılığın Esneklik, Akıcılık, Orijinallik alt boyutlarındaki bu farkların, son test lehine anlamlı olduğu bulunmuştur (p<0.05). Bu durum, drama dersi kapsamında verilen 12 haftalık drama eğitim programının, öğretmen adaylarının sözel yaratıcılıklarını olumlu yönde geliştirilmesinde etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan; drama dersi öğretmen adaylarının şekilsel yaratıcılıklarını esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme alt boyutlarında etkilemekte midir? sorusuna yanıt bulmak amacıyla çalışma grubunda yer alan sınıf öğretmeni adaylarının Torrance Yaratıcılık Testi’nin Şekilsel Yaratıcılık A formundan elde ettikleri ön test ve son test ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Şekilsel Yaratıcılık Testinin Alt Boyutlarından Aldıkları Ön Test-Son Test Ortalamalarının Paired Samples T- Testi Sonuçları

Şekilsel Yaratıcılığın Alt Boyutları	Ölçüm	N	$\bar{X}$	SD	df	t	p
Esneklik	Ön Test	46	15.94	4.08	45	-7.6	0.00*
	Son Test	46	17.35	3.94			
Akıcılık	Ön Test	46	17.39	4.60	45	-9.8	0.00*
	Son Test	46	18.62	4.47			
Orijinallik	Ön Test	46	15.43	4.12	45	-8.2	0.00*
	Son Test	46	17.01	4.00			
Zenginleştirme	Ön Test	46	17.09	4.69	45	-8.6	0.00*
	Son Test	46	19.39	4.85			

*p<0.05

Drama eğitim programından önce ve 12 haftalık eğitimin sonrasında çalışma grubuna uygulanan Torrance Yaratıcılık Testi'nin Şekilsel Yaratıcılık A formundan elde ettikleri ortalama puanlarının karşılaştırılması amacıyla Paired Samples t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 4'e bakıldığında sınıf öğretmeni adaylarının şekilsel yaratıcılığın Esneklik alt boyutunda ortalamalarının 15.94 olduğu ve bu ortalamaların son testte 17.35'e ($t = -7.6, p < 0.05$), Akıcılık alt boyutunda ön test ortalamaların 17.39 iken son testte 18.62'ye ($t = -9.8, p < 0.05$), Orijinallik alt boyutundaki ortalamaların ön testte 15.43'den 17.01'e ($t = -8.2, p < 0.05$), Zenginleştirme alt boyutundaki ortalamaların ise 17.09'dan 19.39'a ($t = -8.6, p < 0.05$) yükseldiği görülmektedir. Şekilsel yaratıcılığın Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme alt boyutlarındaki bu farkların, son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür ($p < 0.05$). Bu fark, öğretmen adaylarına verilen 12 haftalık drama eğitim programının, adaylarının şekilsel yaratıcılıklarını olumlu yönde geliştirilmesinde etkili olabileceğini düşündürmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, 12 hafta boyunca drama eğitim programı içeriğinde öğretmen adaylarına dramada kullanılan teknikler anlatılmış ardından adaylardan drama teknikleriyle yaratıcı etkinlikler planlamaları ve uygulamaları sağlanmıştır. Drama eğitim programının öğretmen adaylarının sözel ve şekilsel yaratıcılıklarına etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgularla şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Çalışma grubu ile yapılan drama eğitim programından önce ve 12 haftalık eğitimin sonrasında uygulanan Torrance Yaratıcılık Testi'nin Sözel Yaratıcılık A formundan elde ettikleri ortalama puanları karşılaştırılmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının sözel yaratıcılığın Esneklik alt boyutunda ortalamalarının 25.23 olduğu ve son testte 26.41'e, Akıcılık alt boyutunda ön test ortalamaların 31.60 iken son testte 32.54'e, Orijinallik alt boyutundaki ortalamaların ise ön testte 18.15'den 20.26'ya yükseldiği görülmektedir ($p < 0.05$). Sözel yaratıcılığın Esneklik, Akıcılık, Orijinallik alt boyutlarındaki bu farkların, son test lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu durum, 12 haftalık drama eğitim programının, öğretmen adaylarının sözel yaratıcılıklarını olumlu yönde geliştirilmesinde etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Çalışma grubunda yer alan sınıf öğretmeni adaylarına drama dersi kapsamında yapılan eğitim programından öncesinde ve 12 haftalık eğitimin sonrasında uygulanan Torrance Yaratıcılık Testi'nin Şekilsel Yaratıcılık A formundan elde ettikleri ortalama puanlarının karşılaştırılması sonucunda ise öğretmen adaylarının şekilsel yaratıcılığın Esneklik alt boyutunda ortalamalarının 15.94 olduğu ve bu ortalamaların son testte 17.35'e, Akıcılık alt boyutunda ön test ortalamaların 17.39 iken son testte 18.62'ye, Orijinallik alt boyutundaki ortalamaların ön testte 15.43'den 17.01'e, Zenginleştirme alt boyutundaki ortalamaların ise 17.09'dan 19.39'a yükseldiği görülmektedir. Şekilsel yaratıcılığın Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme alt boyutlarındaki bu farkların, son test lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Yaratıcılığın şekilsel boyutunda görülen bu anlamlı farkın öğretmen adaylarına verilen 12 haftalık drama eğitim programının etkisinden kaynaklanmış olabileceğini düşünülebilir. Literatürde benzer sonuçların elde edildiği araştırmalar bulunmaktadır.

Albalawi (2014), dramanın yaratıcı düşünceye etkisi belirlemek amacıyla 33 üniversite öğrencisi ile yarı deneysel bir çalışma yapmıştır. Deney grubuna 360 dakikalık drama eğitim programı uygulamış, veri toplama aracı olarak Torrance Yaratıcı Düşünce Testini kullanmıştır. Ön test-son test farkına bakıldığında, deney grubunun lehine anlamlı sonuçlar bulmuştur. Bu bulgu araştırma bulguları ile örtüşmektedir.

Yücel Toy (2012), drama tekniği kullanarak 230 öğretmen adayı ile bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonucunda, drama tekniklerini deneyimleme fırsatı sunulan öğretmen adaylarının kendine güven duyma, yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirdiğini bulmuştur. Ayrıca topluluk önünde konuşma sıkıntısı çeken adayların da bu problemleriyle başa çıkma becerisi geliştirdiklerini belirlemiştir. Bu sonuçlar bu araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir.

Özdemir ve Çakmak (2008), drama eğitiminin yaratıcılığa etkisini belirlemek amacıyla, lisans son sınıfta okuyan 50 kadın, 28 erkek toplamda 78 sınıf öğretmeni adayı ile bir çalışma yapmıştır. Deney ve kontrol grubuna ön test-son test olarak Torrance Yaratıcı Düşünce Testi Şekilsel Form A uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda, drama eğitimi alan sınıf öğretmeni adaylarında yaratıcılığın esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarında son test lehine anlamlı farklar olduğu ve bu farkların kalıcı olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada elde edilen bulgular araştırma bulgularını desteklemektedir.

Duatepe ve Ubuz (2006) matematik öğretmenleri ile drama temelli matematik etkinlikleri izleme çalışması yapmıştır. Çalışmanın sonunda, drama temelli matematik etkinlikleri gözlemleyen öğretmenlerin hayal

kurma ve yaratıcılık becerilerinin arttığını belirlemiştir. Bu bulgular araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Yaratıcılık puanı ortalamalarından elde edilen sonuçlara göre, drama eğitimi öğretmen adaylarının sözel yaratıcılıklarını; esneklik, akıcılık, orijinallik alt boyutlarında ve şekilsel yaratıcılıklarını; esneklik, akıcılık, orijinallik, zenginleştirme alt boyutlarında olumlu yönde geliştirmiştir. Taklidi oyun, hareket çalışmaları, pandomim, rol oynama, doğaçlama, dramatizasyon, hikaye tamamlama, hikayelerden oyun oluşturma, yaratıcı dans, eş zamanlı doğaçlama, rol değiştirme, rol koridoru, anlatı, donuk imge, bilinç koridoru, geriye dönüş, toplantı düzenleme, öğretmenin rolde olması, düşünce izleme, rol içinde yazma gibi dramada kullanılan teknikler 12 hafta boyunca incelenmiştir. Ardından öğretmen adaylarından da, drama tekniklerini kullanarak yaratıcı etkinlikler planlamaları ve uygulamaları istenmiştir. Öğretmen adaylarının etkinliklere katılırken önce çekimser davrandıkları gözlenmiştir. Dramada yanlış yapma, hatalı davranma gibi bir durum olmadığı için adayların ilerleyen zamanlarda tüm etkinliklere istekli bir şekilde katılım göstermişlerdir. Ayrıca, öğretmen adaylarının drama dersi içeriğinde uyguladığı teknikleri başka derslerde de kullandıkları gözlenmiştir. Drama dersi tamamlanıp, 12 haftalık programı değerlendirmeleri istendiğinde adaylar “Bu ders sayesinde çekingenliklerini attıklarını, yaratıcılıklarını geliştirdiklerini, bu teknikleri öğretmen olduklarında kullanmak istediklerini, drama sayesinde kendilerini ve arkadaşlarını daha iyi tanıdıklarını, duygu ve düşüncelerini çekinmeden anlatmanın kendilerini rahatlattıklarını” ifade etmişlerdir. Alınan bu görüşler doğrultusunda, dramanın, adayların kişisel gelişimlerinin yanı sıra mesleki yeterliklerine de olumlu etkilerinin olduğu söylenebilir. Araştırmalar, dramanın çocuklara sunacağı olumlu etkilerinin büyük oranda drama uygulamalarını planlayacak olan öğretmenin yeterliliğine bağlı olduğunu söylemektedir. Bu nedenle, dramanın sınıfta öğretim yöntemi olarak kullanımı için öğretmenlerin gerekli yeterliklere sahip olması önemlidir (Gürol, 2002; Johnson ve O’Neill, 1984; Ormancı ve Ören, 2010; Özdemir ve Akkuş, 2005).

Elde edilen sonuçlar ışığında şu öneriler sunulmuştur:

- ✓ Bu araştırma zayıf deneysel desen kullanılmıştır. Bundan sonraki araştırmalarda kontrol grubunun olduğu çalışmalar planlanabilir,
- ✓ Bundan sonraki çalışmalarda planlanan ve uygulana etkinlikler videoya kaydedilip katılımcıların kendilerini izlemeleri ve değerlendirmeleri istenebilir,
- ✓ Bu araştırmada dramanın yaratıcılığa etkisi incelenmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda dramanın öğretmen adaylarının kişisel ilişkilerine, kişisel gelişimlerine, akademik motivasyonlarına olan etkileri incelenebilir,
- ✓ Drama dersi alan adayların gerçek yaşamlarında dramayı uygulama durumlarını ortaya koyan çalışmalar planlanabilir,
- ✓ Müzik, resim gibi performansa yönelik disiplinler arası çalışmalar planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2006). “Yaratıcı Drama Kavramı, Bileşenleri ve Aşamaları”, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1): 17-29.
- Albalavi, B. R. (2014). “Effectiveness of Teaching English Subject Using Drama on the Development of Students’ Creative Thinking”, *Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, 4(6), 54-63.
- Almeidaa, L. S.; Prieto L. P., Ferrando, M., Oliveiraa, E. & Ferrandiz, C. (2008). “Torrance Test of Creative Thinking: The Question of Its Construct Validity”, *Thinking Skills and Creativity*, 2 (2008): 53- 58.
- Annarella, L. (1992). *Creative Drama in Classroom*. (Eric Document Reproduction Service ED:391206).
- Aslan, E. & Puccio, G. (2006). “Developing and Testing a Turkish Version of Torrance’s Tests of Creative Thinking: A Study Of Adults”, *Journal of Creative Behavior*, 40(3): 163-178.
- Büyüköztürk, Ş.; Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri 22. Baskı*, Pegem Akademi, Ankara.
- Duatepe Paksu, A. & Ubuz, B. (2006). “Yaratıcı Drama Temelli Matematik Dersleri Hakkında Öğretmen Görüşleri”, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1: 193-205.
- Edwards, L. C. (2006). *The Creative Arts A Process Approach for Teachers and Children*, Pearson Merrill Prentice Hall, New Jersey.
- Gerrig, R. J. & Zimbardo, P. G. (2005). *Psychology and Life*, Pearson, USA.

- Gürol, A. (2002). "Okul Öncesi Eğitim Öğretmenleri İle Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Eğitimde Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi", Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Elazığ.
- Holden, S. (1981). *Drama in Language Teaching*, Longman, New York.
- Johnson, L. & O'Neill, C. (1984). *Dorothy Heathcote: Collected Writings on Education and Drama*, Hutchinson, London.
- Kaufmann, G. (1993). "The content and logical structure of creativity concepts: an inquiry into the conceptual foundations of creativity research" (Ed. Scott g. Isaken, Mary C. Murdock, Roger L. Firestien, Donald J. Treffinger), *Understanding and Recognizing Creativity: The Emerge of a Discipline*, ss.141-157, Ablex Publishing Corporation, New Jersey.
- McCaslin, N. (2005). "Seeking the Aesthetic in Creative Drama and Theatre for Young Audiences", *The Journal of Aesthetic Education*, 39(4): 12-19.
- McNaughton, M. J. (2004). "Educational Drama in the Teaching of Education for Sustainability", *Environmental Education Research*, 10(2), 139-155.
- Moller, S. J. (2015). "Imagination, Playfulness, and Creativity in Children's Play with Different Toys", *American Journal of Play*, 7(3): 322-346.
- Nic Craith, D.(2009). *Creativity and the Arts in the Primary School Discussion Codocument and Proceeding of the Consultative Conference on Education*, İnto, Dublin.
- Ntelioğlu, B. Y. (2006). "Crossing borders: drama in the second language classroom", ME Thesis. New York University Graduate Program in Education, USA.
- Ormancı, Ü. & Ören, F. Ş. (2010). "Dramanın İlköğretimde Kullanılabilirliğine Yönelik Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşleri: Demirci Eğitim Fakültesi Örneği", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 43(1): 165-191.
- Öztürk, A. (2001). "Eğitim-Öğretimde Yeni Bir Yaklaşım: Yaratıcı Drama", *Kurgu Dergisi*, (18): 251-259.
- Özdemir, P. & Akkuş, O. (2005). "Use of Creative Drama in Science and Mathematics by Preservice Elementary Teachers", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2005), 157-166.
- Özdemir, S. M. & Çakmak, A. (2008). "The Effect of Drama Education on Prospective Teachers'creativity", *International Journal of Instruction*, 1(1): 13-30.
- Rosnick, K. K. (2009). "Cultivating Creativity in the Classroom". (Ed. Lynn Della Pietra) *Perspectives on Creativity*, ss. 26-36, Cambridge Scholars Publishing, UK.
- San, İ. (2006). *Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Geliştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama*(Ed. H. Ömer Adıgüzel), *Yaratıcı Drama*, ss.342-363, Natürel Yayını, Ankara.
- San, İ. (1998). "Yaratıcı Drama Çalışmalarının Dünü ve Bugünü". 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Ankara.
- Sönmez, A. & Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Toivane, T., Halkilahti, L. & Ruismaki, H. (2013). *Creative Pedagogy, Supporting Childern's Creativity through Drama*", *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 3(7), 1168-1179.
- Toivanen, T.; Komulainen, K. & Ruismaki, H. (2011). "Drama Education and Improvisation as a Resource of Teacher Student's Creativity", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 12(2011): 60-69.
- Torrance, E. P. (1962). *Guiding Creative Talent*, Prentice- Hall, New Jersey.
- Yücel Toy, B. (2012). "Perception of Teacher Candidates Regarding the Instruction of Pedagogical Courses by Using Drama Method: The Development and Learning Course Example", *International Journal of New Rends in Arts, Sports & Science Education*, 1(1): 125-136.
- Yök (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri*, Yüksek Öğretim Kurulu Yayınları, Ankara.